

Wereldmuseum Leiden

Abstract

Het huidige Wereldmuseum Leiden is in de 19e eeuw ontstaan door het samenvoegen van verschillende in gekoloniseerde gebieden verzamelde collecties.

Geschiedenis van het museum

Het huidige Wereldmuseum Leiden kent een geschiedenis vanaf 1837 waarbij de eerste honderd jaar gekenmerkt wordt door financiële moeilijkheden, de verwerving van grote hoeveelheden objecten en vele wisselingen van locatie. In 1937 vond het museum uiteindelijk in het voormalig academisch ziekenhuis aan de Steenstraat een locatie waar het zijn volledige collectie tentoon kon stellen. Nog altijd is het museum in dit pand gevestigd.

De collectie van het Wereldmuseum Leiden is in 1837 ontstaan uit de privéverzameling van [Philip Franz von Siebold](#), tevens de eerste directeur van het museum. Het museum kreeg de naam 's Rijks Japansch Museum Von Siebold. Vanaf 1864 heette het museum het 's Rijks Etnografisch Museum, REM. De collectie, die aanvankelijk vooral uit Japanse objecten bestond, werd gedurende de 19e eeuw uitgebreid met verschillende particuliere verzamelingen. In 1883 kwam daar een aanzienlijke collectie etnografische objecten uit de collectie van het [Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden](#) bij. In 1904 werd ook een gedeelte van de collectie van het [Rijksmuseum voor Oudheden](#) in Leiden overgedragen aan het toenmalige Rijks Etnografisch Museum. Onder deze laatste groep objecten bevonden zich ook de verschillende Singhasari-beelden, waarvan een deel in 1978 en een ander deel in 2023 zijn gerestitueerd aan Indonesië. Ook werden objecten aan andere musea overgedragen, zoals aan het Anatomisch Museum in Leiden in 1935.

Objecten werden op verschillende manieren verkregen. Allereerst, zoals hierboven beschreven, door het uitruilen met andere musea. Veel objecten uit Indonesië werden opgezonden door het [Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen](#). Daarnaast was het Rijks Etnografisch Museum zelf een actieve koper van etnografische objecten bij handelaren en veilingen, een deel van de collectie Benin Bronzen van het museum is bijvoorbeeld op deze manier verkregen. Ook werden veel objecten ontvangen als donatie, vaak van [koloniale ambtenaren](#) of [militairen](#) van bijvoorbeeld het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Het overgrote deel van de collectie van het huidige Wereldmuseum Leiden is dan ook gedurende de 19e en 20e eeuw verzameld.

[image] Het Wereldmuseum Leiden in november 2024 ([Sneeuwvlakte / Wikimedia Commons](#))

Herkomstonderzoek

Binnen de collectie van het Wereldmuseum zijn objecten uit het Wereldmuseum Leiden te herkennen aan het kenmerk 'RV-'. Onder 'RV-360' staan objecten geregistreerd die in 1883 vanuit het [Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden](#) zijn binnengekomen. 'RV-1403' duidt op een aanzienlijke collectie objecten die in 1904 door het [Rijksmuseum voor Oudheden](#) zijn overgedaan. In het Wereldmuseum Leiden zijn sinds de oprichting gegevens bijgehouden over de collectie. Het archiefsysteem is echter meerdere keren veranderd en voor elk object of collectieserie (meerdere stukken die tegelijk zijn geregistreerd) is verschillende documentatie beschikbaar.

De archieven kunnen ruwweg worden verdeeld in het collectiearchief en het correspondentiearchief. Het collectiearchief bestaat uit objectregisters, inventarissen, seriedossiers en voor sommige oudere objecten lijsten van schenkingen en uitwisselingen. Dit archief is terug te vinden onder NL-LdnRMV_A3. Het correspondentiearchief bevat inkomende brieven en telegrammen, kopieën van uitgaande brieven, lijsten van inkomende en uitgaande correspondentie, enzovoort. Dit archief is terug te vinden onder NL-LdnRMV_A1.

Het archief van het Wereldmuseum Leiden is niet online toegankelijk. Voor meer informatie over de collectie of om archiefstukken in te zien kan er contact worden opgenomen met collectieinfo@wereldmuseum.nl.

Bij het Nationaal Archief zijn ook documenten te vinden met betrekking tot het Wereldmuseum Leiden, hierbij gaat het voornamelijk om ambtelijke stukken. In de archieven van musea waarmee het Wereldmuseum Leiden collecties heeft uitgewisseld kan eventueel meer archiefmateriaal worden gevonden met betrekking tot die specifieke objecten.

Related Aids

- [Bronnen](#)
- [De handel in objecten uit een koloniale context](#)
- [Leger- en marinepersoneel in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Ambtenaren in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Indonesië](#)
- [Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden](#)
- [Groote Koninklijke Bazar](#)
- [Kunsthondel Van Lier](#)
- [Etnografisch Museum Artis](#)
- [Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Wetenschappen en Kunsten](#)
- [Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen](#)
- [Naturalis Biodiversity Center](#)
- [Wereldmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Rotterdam](#)
- [Wereldmuseum Berg en Dal](#)
- [Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde](#)
- [Rijksmuseum Amsterdam](#)
- [Rijksmuseum van Oudheden](#)
- [C.G.C. Reinwardt](#)
- [Museum Nusantara](#)
- [Volkenkundig Museum Justinus van Nassau](#)
- [Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoontstelling](#)
- [Natuurhistorisch en Volkenkundig Museum Oudenbosch](#)

Secondary sources

Boek:

Effert, Rudolf Antonius Hermanus Dominique. Volkenkundig verzamelen: het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden en het Rijks Etnografisch Museum : 1816-1883, 2003. Dissertatie van Rudolf Effert, gelijk aan Engelstalige variant. Over de geschiedenis van het Rijks Etnografisch Museum en hoe dat is gevormd uit de collecties van het KKZ.

<https://search.worldcat.org/title/317117313?oclcNum=317117313>,
WorldCat 317117313

Boek:

Marquart, Joseph. Die Benin-Sammlung des Reichsmuseums für Völkerkunde in Leiden. Leiden: Brill, 1913. Boek van Joseph Marquart, een Duits historicus en conservator van het Rijks Etnografisch Museum in Leiden, over de Benin collectie aldaar.

<https://search.worldcat.org/title/562473153?oclcNum=562473153>,
WorldCat 562473153

Boek:

Rassers, Willem H. Overzicht van de geschiedenis van het Rijksmuseum voor Volkenkunde, 1837-1937. Sijthoff, 1937. Uitvoerige geschiedenis van de eerste honderd jaar van het Rijks Etnografisch Museum. Beschrijft hoe het museum is ontstaan uit de collectie van Von Siebold en het KKZ en hoe dit naderhand tot etnografisch museum is gevormd. Bevat informatie over verzamelde collecties gedurende de eerste honderd jaar.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB06:000003234:00005>

Tijdschrift:

Veys, Fanny Wonu, en Nationaal Museum van Wereldculturen, red. The Benin Collections at the National Museum of World Cultures. Provenance, #2. Leiden: Nationaal Museum van Wereldculturen, 2021. Publicatie van het Wereldmuseum met betrekking tot de Benin collectie. Verschaft informatie over de link tussen objecten uit Benin binnen de collectie van het Wereldmuseum (niet alleen in Leiden) en de plundering van Britse soldaten in 1897.

<https://search.worldcat.org/title/1293851263>, ISBN 9789088909986,
WorldCat 1293851263

Boek:

Wengen, Ger van. Wat is er te doen in Volkenkunde?: de bewogen geschiedenis van het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden, Leiden 2002. Boek over de geschiedenis van het huidige Wereldmuseum in Leiden.

<https://search.worldcat.org/title/901467113>, ISBN 9789071310812,
WorldCat 901467113

Relevant Data

TO BE FILLED

*first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-03-27
last edited by Tom Quist as editor on 2025-06-19*